

# Псевдо - Собор 1946 року та ліквідація УГКЦ

Доля нашої церкви, як і доля всієї Христової Церкви, взагалі нагадує історію життя самого Ісуса Христа - це передовсім історія жертвовної праці, посвяти, страждань. Церква творилася, розвивалася, міцніла в терпіннях у стражданнях. Шлях її розвитку окроплений кров'ю її святих мучеників.

Наша Українська Церква не виняток. Понад тисячу років її існування позначені різними прикрощами і стражданнями. Вже на самих початках християнства на Україні було немало намагань зі сторони греків обмежити права нашої церкви, використати її у своїх політичних цілях. Особливо це проявилось після розколу у Вселенській Церкві 1054р. Ситуація ще більше погіршилася з втратою Україною незалежності. Наші північні сусіди привласнили собі Київську Митрополію, а згодом, після того, як в нечесний спосіб домоглися створення Московського Патріархату, старалися повністю підпорядкувати під свою юрисдикцію всю Українську Церкву, відірвати її від Вселенської Церкви. З другого боку не без політичного підґрунтя, на Нашу Церкву безцеремонне наступали уряд і римо-католики Польщі, мотивуючи свої політичні махінації бажанням "навернути схизматів", як вони називали вірних на Україні, до правдивої віри. Насправді йшлося про латинізацію нашого обряду і ополячення українського народу. Ця компанія не припинилася і після підтвердження єдності Української Церкви з Вселенською на Соборі у Бресті у 1596 р. Ще гірше склалися відносини між Церквою на Україні і Російською Православною Церквою. Користуючись підтримкою царського уряду. Православна ієрархія домоглася повного касування наслідків унії на контрольованій нею території. Повну єдність з Вселенською Церквою зберегли вірні Нашої Церкви, що проживали на території, яка відійшла під управління Австро-Угорщини, тобто західних областей України, так званої Галичини. Але і по відношенні до них Російська Православна Церква та Імперський уряд царської Росії не занекали своїх агресивних амбіцій. Наступ на УГКЦ в Галичині почався на початку Першої світової війни, коли війська царської Росії зайняли Галичину. Тут же з Луцька до Львова приїхав православний єпископ Євлогій, який мав завдання перевести всіх греко-католиків Галичини у російське православ'я. Тоді це не вдалося, бо російські війська, а з ними і єпископ Євлогій, під натиском австрійських військ змушені були залишити Львів і Галичину.

Комуністична влада Радянського Союзу успадкувала від царського уряду і російського православ'я імперські замашки і ненависть до української Церкви - особливо до УГКЦ. У 20-30-х роках була знищена Українська Церква на території УРСР як Автокефальна Православна, так і УГКЦ, які були українськими національними християнськими церквами.

У 1934 р. у Києві зруйновано першу українську греко-католицьку Церкву на східній Україні, збудовану у 1917р.

Князь нашої Церкви митрополит Андрей Шептицький добре орієнтувався як в релігійній, так і в політичній ситуаціях, передбачав можливий розвиток подій, ще до початку Другої світової війни не раз попереджав священників про можливі важкі часи для Нашої Церкви. Радив, щоб кожний священник, на всякий випадок, засвоїв ще якусь цивільну професію.

Напередодні Другої світової війни, Греко-Католицька Церква, яка охоплювала територію Галичини і Закарпаття, нараховувала п'ять єпархій, дві апостольські Адміністрації й Візитатури, які обслуговували 10 єпископів. Для духовної обслуги майже чотирьох з половиною мільйонів вірних працювало біля трьох з половиною тисяч єпархіальних священників, 520 ченців, 1090 черниць і 540 студентів богослов'я.

Роки Другої світової війни були суворим випробуванням для Нашої Церкви, перевіркою на стійкість та відданість християнським ідеалам. Наступ Червоної Москви на УГКЦ в Галичині розпочався 1939 р. з початком Другої світової війни, коли "Победоносна Красна Армія" зайняла територію Західних областей України. Нормальна душпастирська праця була порушена. В короткому часі були закриті всі єпархіальні духовні семінарії. Богословська Академія, всі українські католицькі школи, друкарні, заборонено чини та інші релігійні установи, припинено видавництво релігійної літератури. Багато готової друкованої продукції релігійного змісту знищено. Священикам заборонено відвідувати хворих у лікарнях. З приводу цієї ситуації митрополит Андрей 26.12.1939 р. писав: "Всі розпорядження, які приходять від совєтської влади, є спрямовані на те, щоб нас знищити. Всі монастирі розпущено. Покасовано всі церковні школи і сиротинці. Число арештів з дня на день зростає. Ось так вони грають комедію "визволителів і спасителів".

У світлі цих реалій митрополит Андрей приймає ряд термінових заходів для порятунку Нашої Церкви

09.10.1939 р. він встановлює чотири Греко-Католицькі екзархати на території Радянського Союзу, й іменує екзархів: для Волині, Підляшшя, Полісся, і Холмщини - єпископа Миколу Чернецького; для Білорусії - о.А. Немцановича; для Росії і Сибіру - єромонаха Климентія Шептицького; для Великої України - о.д-ра Йосифа Сліпого.

10.10.1939 р. Митрополит пише до Папи листа, в якому просить благословення на можливу мученицьку смерть, а також просить дозволу висвятити о. д-ра Йосифа Сліпого на коадютора. Митрополит отримав ствердну відповідь від Апостольської Столиці. Він дав прочитати листа о. д-ру Йосифу Сліпому, а цей, уважно прочитавши, почав відмовлятися, кажучи, що це - означає взяти на себе велику відповідальність за Церкву в цю жахливу пору. На це почув рішучу відповідь: "Так, але ще страшніше не брати її". Слова Митрополита заставили о. д-ра Йосифа задуматися над своїм обов'язком перед Церквою. Він згодом писав: "Я не міг ставити перешкоди своїм свяченням, бо в час гоніння свячення не є честю, а в першій мірі тягарем". Справді прийняти такі свячення означало свідомо прийняти на себе терновий вінець. О. Йосиф усвідомлював собі, що перший вогонь буде спрямований проти нього. Він став пояснювати, що в тих умовах йому буде важко щось зробити. "Що зможете, те зробіть" - пояснив Митрополит.

22 грудня 1939р. в умовах строгої секретності о. д-р. Йосиф Сліпий був висвячений на єпископа. Про хіротонію архієпископа Йосифа Сліпого Митрополит Андрей повідомив своє духовенство і вірних лише щойно через два роки - у грудні 1941р. (після відступу Червоної Армії).

Богословська підготовка молоді ведеться таємно в домі митрополита. Священники отримують інструкції щодо дискретного обслуговування хворих у лікарнях. Не спить і більшовицька влада. Радянська преса розгортає брудну компанію проти УГКЦ, а особливо її ієрархії і насамперед Митрополита Андрея. У 1940-41 роках був опрацьований план ліквідації УГКЦ.

1941 року представники радянської влади роблять перші заходи, щоб намовити о. д-ра Гавриїла Костельника очолити акцію проти унії з Римом. Коли він рішуче відмовився, НКВС арештувало його сина Богдана, якого згодом замордовано.

В часі першої більшовицької окупації Галичини у 1939-41рр. не вдалося зреалізувати безбожницького плану ліквідації УГКЦ. У червні 1941р. фашистська Німеччина розпочала війну проти СРСР. Під натиском німецьких військ Червона Армія була змушена покинути територію Галичини, та й, зрештою, і Великої України. Тим не менше на протязі 1939-41 років, за неповними даними, ув'язнено або замордовано 32 священники, 33 - вивезено на Сибір. Депортовано також на Сибір 250 тисяч мирян. А під час відступу Червоної Армії у 1941р. в застінках НКВС вимордовано біля 6 тисяч мирян, серед яких було чимало священників.

Населення Західних областей України, духовенство та ієрархія УГКЦ прихильно поставилися до німецької влади, трактуючи її як визволителя з-під більшовицького поневолення. З захопленням сприйняли проголошення Акту про віднову незалежності української держави від 30 червня 1941р. Але така оптимістична атмосфера панувала недовго. В короткому часі органи німецької окупаційної влади заарештували членів уряду української держави, перекресливши тим самим факт відродження нашої державності. Крім того перебування німецької окупаційної влади на Україні позначилося масовими арештами, розстрілами, грабежами, геноцидом людей єврейської національності та насильницьким вивезенням населення на каторжні роботи до Німеччини. З огляду на ці події, населення, духовенство та керівництво Греко-Католицької Церкви змінили своє ставлення до німецької окупаційної влади, зайняли негативну позицію. Вже у грудні 1941р. Митрополит Андрей виступив з рішучим осудом кривавих розправ фашистських властей.

У березні 1942р. він видав пастирського листа, в якому різко осуджував місцевих жителів, що чинили вбивства серед власного народу та брали участь у переслідуванні мирного населення. Митрополит Андрей Шептицький був єдиним сміливцем, який у лютому 1942р. звернувся до самого Гітлера з різким осудом акції знищення євреїв. За свідченням тогочасного оточення Гітлера, він попав у страшну лють, але згодом висловився, що "графа Шептицького за це варто б повісити, але Митрополит Шептицький може собі на таке дозволити". 21 листопада 1942р. Митрополит видав пастирського листа "Не вбивай", в якому суворо перестерігав тих, хто чинить беззаконня і посягає на здоров'я, безпеку та життя ближнього. Більшовицька влада звинувачувала греко-католицьку Церкву, її ієрархію та Митрополита у співпраці з німецькою окупаційною владою. Ці звинувачення абсолютно спростовує лист Кир Андрея до Папи Римського XII від 31 серпня 1942р., в якому він писав: "Після звільнення Галичини німецькою армією з-під більшовицького ярма, ми відчули певну полегшу, яка однак не тривала довше ніж один чи два місяці. Поступово уряд впровадив насправду незрозумілий режим терору і корупції, який з дня на день стає чим раз тяжчим і нестерпним. Нині весь край згідний щодо того, що німецька влада є злою, майже диявольською, і то набагато більше, ніж більшовицька влада". Греко-Католицька Церква ніколи не була прислужницею влади і з тим мусіли числитися фашисти, бо розуміли, яку силу уособлює Церква, очолювана Митрополитом Шептицьким.

Тим часом події на арені військових баталій розвивалися не на користь Німеччини.

У 1944р. Радянська Армія відвоювала, втрачені у 1941р., землі Західних областей України, в т.ч. і Львів. Ситуація на цих теренах незвичайно загострилася. Населення Західних областей України добре пам'ятали наслідки "комуністичного визволення" в часи першої більшовицької окупації 1939-41р. і зустріло нових окупантів організованим збройним опором.

На всій території Галичини і Волині точилася жорстока кровополитна боротьба з більшовизмом, метою якої було відродження вільної незалежної соборної Української держави. Народ не хотів довше жити у полоні страху і масових репресій апарату НКВС. У своїх змаганнях народ знаходив підтримку зі сторони церкви, бо УГКЦ завжди була виразником інтересів народу, його духовним натхненником. Разом з тим церква старалася нормалізувати стосунки з Радянською владою, щоб по можливості, уникати кровопролиття, чи принаймні, його обмежити. Митрополит Андрей, який ось вже 12 років був прикований до інвалідного візка, мимо всього зберігав повну рівновагу духа і працездатність. Хоч фізичний його стан став погіршуватись він енергійно і второпно управляв митрополією. У жовтні 1944р. Митрополит звернувся листовно до Ради в справах релігійних культів у Москві з пропозицією щодо нормалізації стосунків між Церквою і державою. На той час війна ще тривала і держава була зацікавлена, щоби у тилах панував спокій. Тому воєнна адміністрація старалася бути в якійсь мірі терпимою, бодай зовнішньо до населення захоплених земель в т.ч. і до релігійних установ. Греко-Католицька церква могла функціонувати більш-менш нормально і сподівалася, що можливо, в силу нових політичних обставин ставлення радянського режиму до Церкви стане більш поблажливим.

На жаль, це були примарні сподівання. У високих кабінетах імперії зла визрівали тим часом підступні, злочинні ідеї і плани щодо судьби УГКЦ.

Та про це згодом.

Восени 1944р., після ознайомлення Молотова, Берії і Хрущова, з листом Митрополита була дана санкція на запрошення представників УГКЦ у Москву для обговорення нормалізації стосунків між Церквою і державою, про що повідомлено архієпархією. Митрополит на це погодився і дав розпорядження організувати відповідну делегацію. Але поїздка делегації не відбулась, бо стан здоров'я Митрополита раптом різко погіршився і 1 листопада 1944р. він помер на 79 році життя і 45 році єпископського служіння. Похорон відбувся 5 листопада 1944 року, а 12 листопада, згідно з правом наступства. Митрополитом став Преосвященніший Йосиф Сліпий. Він був солідарний з думкою покійного Кир Андрея щодо нормалізації стосунків між церквою і державою. З цією метою Митрополит у грудні 1944р вислав до Москви делегацію із 5 чоловік на чолі з Архімандритом Клим. Шептицьким 22 грудня 1944р. делегацію прийняв Голова у справах Ради релігійних культів І. Полянський (полковник КДБ). Було обговорено низку питань. Про хід переговорів Полянський регулярно інформував Сталіна і Молотова. Від імені духовенства і вірних делегація УГКЦ передала у фонд Червоного Хреста 100 тисяч карбованців.

27 грудня 1944р. на пряме запитання одного із членів делегації чи буде Греко-Католицькій Церкві в межах СРСР забезпечене вільне відправлювання богослужінь, була коротка категорична відповідь: "Так". Це був юридичний аспект. На УГКЦ розповсюджувався Декрет Наркомюсту "Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви". Згідно з цим громади греко-католиків мали право на реєстрацію. Це перше.

А друге-це те, що УГКЦ мала великий вплив на населення. І доки тривала Друга світова війна, радянська влада не хотіла відкрито вступати в конфлікт з УГКЦ. Хоч мета її була однозначна - повне знищення УГКЦ, яка насміювалась мати свої погляди на вирішення релігійних проблем, до того ж відстоювала ідею національної держави, вітала проголошення української державності в 1941 році. Такого Сталін не прощав нікому. Крім того, Сталін плекав відразу до України й українців.

Незабаром В. Молотов віддав розпорядження Голові Ради у справах Російської Православної Церкви, полковнику КДБ Г. Карпову, підготувати "для т. Сталіна" конкретні пропозиції щодо подальшої долі УГКЦ.

Г. Карпов розробив детальну інструкцію по ліквідації УГКЦ й про інспірацію Львівського Собору" 1946р. Інструкція № 58 від 15 березня 1945р., що мала біля 20 пунктів, була направлена Сталіну, Молотову і Берії. Сталін наклав резолюцію: "З усіма заходами згідний". Були дані детальні вказівки, як ширити розкол серед українських вірних. Православній Церкві надано ряд можливостей для більш широкої діяльності у деяких областях УРСР і СРСР. Основним завданням було укріплення православ'я і протидія католицизму. Головний удар був спрямований проти Нашої Церкви. Представники комуністичної влади особливу увагу звернули на каноніка Митрополитичого ординаріату о. д-ра філософії Гавриїла Костельника. Вони знали, що о. Гавриїла ще у 1933р. гостро виступав у пресі з осудом Сталіна, а також ставив найбільш гострі питання з проблем подальшого буття Церкви на території Галичини на прийомі у І. Полянського 22 і 27 грудня 1944р.

Тоді о. Костельник сумлінно й енергійно відстоював права Греко-Католицької Церкви. Працівники органів зрозуміли, що о. Костельник впливова людина серед греко-католиків, за якою може піти духовенство. Кандидатуру о. Костельника намітили на посаду голови "Ініціативної групи". Це цілком влаштовувало працівників беріївського відомства.

В міжчасі в Галичині створювалися максимально сприятливі умови для поширення православ'я.

При найменших можливостях уніяцькі Церкви передавалися православним "двадцяткам". Йшла інтенсивна робота в напрямі підготовки " об'єднання" УГКЦ з Православною Церквою, тобто ліквідації УГКЦ. Плани роботи розроблялися в кабінетах органів державної безпеки. В них передбачалось " щоб все робилось руками греко-католицьких священників".

Жорстока атака проти греко-католиків під кінець 1944р. починається у Польщі на території Перемишльщини і Лемківщини. Так звані " Батальйони хлопське" вбивають національне свідомих священників, руйнують церкви, тероризують українське населення, вимагають переходу на латинський обряд, або виїзду до СРСР.

У січні 1945р. Московський патріарх Олексій звернувся до всіх українських католицьких владик у Західній Україні з пропозицією, щоб відірвались від Ватикану і підпорядкувались Російській Православній Церкві.

На початку лютого 1945р. відбувся Собор РПЦ, який засудив Апостольську Столицю і всю Католицьку Церкву. Після цього різко посилилася безцеремонна пропагандистська компанія проти УГКЦ.

Народна Рада Карпатської України своїм декретом проголосила про передачу РГЩ, або націоналізацію усіх українських католицьких священників церков.

У Польщі продовжуються морди українських священників і мирян.

Війна тим часом підходила до кінця. У високих урядових колах, очевидно, вирішили, що настав відповідний час повести генеральний наступ на греко-католицьку Церкву.

6.04.1945р. у Львівській газеті "Вільна Україна" була опублікована стаття Володимира Росовича ( Галана) " з Христом чи з мечем" з різними нападками на Митрополита А. Шептицького. Пропагандистська атака досягала апогею.

Атмосфера була наелектризована до краю. Можна було чекати розрядки, і вона вкоротці наступила. 11 квітня 1945р. у Львові НКВС арештувало Митрополита Йосифа Сліпого, генерального вікарія єпископа Микиту Будку, Апостольського Візитатора Волині Єпископа Миколу Чернецького; у Станіславіві-Правлячого Архиєрея Єпископа Григорія Хомишина та Єпископа-помічника Івана Лятишевського. Арешт відбувся після того, як всі вони відмовилися перейти на російське православ'я. В той сам час у Західній Україні заарештовано понад 500 священників. В тому ж місяці-квітні Московський патріарх Олексій призначив Єпископа Макарія Єпископом Львівським і Тернопільським. Макарій прибув до Львова ще на початку року. Активні дії, спрямовані на ліквідацію УГКЦ розпочалися.

28 травня 1945р. у Львові була створена т.зв. "Ініціативна група". До її складу увійшли представники трьох єпархій: 1) Львівської-о.д-р філософії Гавриїл Костельник, настоятель Преображенської Церкви і Львові; 2) Перемиської-о. д-р М. Мельник, генеральний вікарій Перемиської Єпархії, парох с. Нижанковичі; 3) Станіславської-о. А. Пельвецький, декан Гусятинського деканату, парох с. Копочинець. Вони звернулися до Уряду УРСР з проханням затвердити склад групи. Утворення її мотивували тим, що, мовляв. Церква опинилася в стані безвладдя й дезорганізованості, тому вони, чільні представники трьох єпархій рішилися вивести Церкву зі стану анархії в стан консолідації для перетворення її в Православну Церкву.

Треба зазначити, що на той час Митрополит Йосиф Сліпий і 4 єпископи- Будка, Чернецький, Хомишин і Лятишевський були вже ув'язнені, але Єпископи Йосафат Коциловський і Григорій Лапота перебували ще на свободі. Але ініціативна група звернулася не до них, а до Раднаркому

УРСР.

Владики Кир Йосафат Коциловський і Кир Григорій Лакота були заарештовані згодом і в різні строки, і передані органам НКВС щойно у квітні 1946р.

Влада України затвердила склад групи і дала вказівку про максимальне сприяння групі в її роботі.

Вірні і священослужителі Греко-Католицької Церкви у зв'язку з репресивними заходами представників влади, звернулись до заступника Голови Раднаркому СРСР Молотова про захист від сваволі властей в надії на справедливість. Відповіді не отримали, а, більшість з тих, хто підписав звернення, опинились в тюрмах і таборах.

Щойно 12 вересня 1945р. І. Полянський повідомив уповноваженого Ради у справах релігійних культів по Львівській області про звернення 61 священника до Молотова і просив усно довести до відома цій групі священників на чолі з Архимандритом Кл. Шептицьким та о. І. Котовим, наступне: 1) Керівництво УГКЦ зайняло по відношенні до радянської влади ворожу позицію. 2) Створена "Ініціативна група" на чолі з о. д-ром

Г. Костельником, повела роботу на возз'єднання з Православною Церквою, у зв'язку з чим Рада не вважає за потрібне розглядати цю скаргу.

На протязі 1945р. енергійно проводиться плановий, організований наступ на УГКЦ у всіх західних областях України, Закарпатті і на території Польщі.

25-26 травня 1945р. в Західній Україні заарештовані всі видатні діячі УГКЦ.

21.09.1945р. у Перемишлі заарештований польською владою Єпископ Йосафат Коциловський. У 1945р. з Львівської області вивезено на Сибір понад 500 священників, з Тернопільської-15 0 за відмову перейти на Православ'є. Заарештовано майже всіх членів єпархіальних консисторій. У Польщі органи комуністичної влади грабують українські бібліотеки, архіви, відбирають Церкви.

"Ініціативна група", тим часом, енергійно трудиться, опрацьовуючи деталі переходу греко-католиків у Православ'є. Йде підготовка до Собору УГКЦ, який повинен остаточно вирішити це питання. Раптом хтось з ініціативців здогадався, що згідно з канонами Церкви Собор не може відбуватися у відсутності Єпископа, рішення його не будуть дійсними. А в той час уже всі греко-католицькі Єпископи були заарештовані і знаходилися в тюрмах або таборах. Гарячкове шукають виходу із скрутної ситуації. І вихід, ніби то, було знайдено. Але він виявився фатальною помилкою, чого ніяк не могли второпати працівники служби держбезпеки, що займалися організацією проведення Собору. Суть помилки полягала ось у чому. У гарячковому поспіху вирішено терміново висвятити єпископів до початку Собору, щоби створити видимість його законності. Забули добродії, "що шила в мішку заховати не можна." 24-25 лютого 1946р. Київський Митрополит Російської Православної Церкви Йоан тайком висвятив двох членів "Ініціативної групи" о. Михайла Мельника та о. Антонія Пельвецько-го, які перед свяченням прийняли православ'я, на Єпископів РПЦ відповідно-Станіслава та Дрогобича і Самбора. Сталось! Але вони стали не греко-католицькими, а православними Єпископами, отже, не могли очолювати Собору, а значить всі рішення його не могли мати законної сили. В тому і полягав основний прорахунок організаторів та інспекторів Собору. Зробивши свою чорну справу, потираючи задоволене руки, організатори Собору приступили до його проведення. Собор відбувся 8-Ю березня 1946р. Головним диригентом тої комедії був полковник КДБ Пирогов. Правдами й неправдами зігнали до Собору св. Юра 216 заляканих стероризованих священників і 19 мирян і приступили до роботи. Керівниками Собору були о. д-р Гавриїл Костельник, єпископ М. Мельник, єпископ А. Пельвецький.

На кінострічці, що зафіксувала роботу "Собору" можна бачити далеко не життєрадісні обличчя делегатів. Тим не менше, "Собор" "пройшов успішно". Всі приготовлені за делегидь рішення були прийняті "одногосно". ( Для поправки настрою делегатами видано по 200 грамів спирту). Собор уневажнив Унію з 1596р. і підпорядкував Українську Католицьку Церкву Російській Православній Церкві. На закінчення "Собору" відбулася " урочиста відправа" , в якій прийняли участь єрархи Російської Православної Церкви Митрополит Йоан (Київ), є-п Макарій (Львів) і є-п Нестор (Мукачево). Вислано вітальні телеграми Патріарху РПЦ Олексію, Сталіну, Голові РИК УРСР, а також "послання" до віруючих і духовенства Західної України. "Собор" узаконив нелегальний статус УГКЦ в СРСР. Офіційно УГКЦ перестала існувати. Згідно з офіційними даними "Вісника" Московської патріархії у 1945-46рр. на російське православ'я перейшло 1111 українських католицьких (1/3 священників).

В міжчасі прокуратура УРСР офіційно повідомила про обвинувачення українських католицьких владик, які згодом були засуджені на довгі строки ув'язнення.

На початку квітня 1946р. до Москви виїхала Делегація вже Російської Православної Церкви у Західній Україні у складі о. д-ра Г. Костельника, є-па М.Мельника, є-п А.Пельвецького та ін. Їх прийняв Московський патріарх Олексій і Голова Ради для справ Православної Церкви при РМ СРСР Карпов.

Своєю поїздкою Делегація офіційно завершила ліквідацію Української Католицької Церкви на землях України. УГКЦ розпочинає свою діяльність як катакомбна Церква, виконуючи всі релігійні функції підпільно.

Репресивні заходи щодо УГКЦ та за перехід її у Російську Православну Церкву поширилися на Закарпаття, територію Польщі, Чехо-Словаччини, Румунії. Цю роботу узгоджено проводять представники Російської Православної Церкви разом з комуністичною владою на місцях. В результаті поарештовані всі українські греко-католицькі владики. У 1946р. заарештовано українських владик у Польщі і видано більшовикам. У 1947р. Бухарест відвідав Московський патріарх Олексій, після чого почалось планове переслідування Української Католицької Церкви - її об'явили ворогом румунського народу.

На Пряшівщині мужньо відстоювали справи Греко-Католицької Церкви єпископи П. Гойдич і В. Гопко. Літом 1947р. на Закарпатті організовано плановий наїзд військової вантажної автомашини на єп. Т. Ромжу. Владика пострадав, але остався живий; через три дні його отруїли в лікарні. У лютому 1948р. почалася планова компанія проти Української Католицької Церкви у Чехо - Словаччині. Преса обвинувачувала українських католицьких священників у всіх смертельних гріхах. Літом 1948р. відбулася нарада представників урядів ЧРСР і СРСР, на якій прийнято рішення про ліквідацію УГКЦ в Чехо - Словаччині. Акцією ліквідації зі сторони уряду СРСР керував представник РПЦ архієпископ Єлевтерій Воронцов. У 1950р. у Пряшеві арештовані українські греко-католицькі єпископи П. Гойдич та В. Гопко. Остаточо УГКЦ опинилась поза чехо-словацьким комуністичним законом. Рівночасно влада починає досить безцеремонне замітати сліди своєї злочинної, незаконної діяльності. Один за другим зникають свідки й учасники подій. Вранці 21.09.1948р. (по дорозі з церкви до хати під вікнами власного помешкання) пострілами в голову було вбито голову "Ініціативної групи" о.д-ра Гавриїла Костельника. Виконавець замаху теж застрілювався. Жодних документів при ньому не було. Офіційна влада звинувачувала у вбивстві націоналістичне підпілля. В короткому часі другого члена "Ініціативної групи" о. д-ра Мельника, який у 1946р. був висвячений на єпископа РПЦ, отруєно в поїзді, коли він повертався з Москви до Львова. Третій член "Ініціативної групи" о. А. Пельвецький, теж висвячений у 1946р. на єпископа РПЦ, помер несподівано у своїй резиденції. Всі делікатні моменти діяльності "Ініціативної групи", разом з її членами, пішли в могилу.

За станом на кінець 1950 р. ситуація у Греко-Католицькій Церкві представлялася так. Всі п'ять єпархій ліквідовані. Всі ієрархи (Митрополит і 9 єпископів) заарештовані й засуджені до різних строків ув'язнення. П'ять з них на той час уже померли. Із біля 3500 священників єпархіального духовенства, які обслуговували (до війни) чотири з половиною мільйона вірних, понад півтори тисячі були ув'язнені й засуджені до різних строків ув'язнення. Приблизно 30% духовенства (добровільно чи недобровільно) перейшли на російське православ'я, 20% - емігрувало на Захід. Порівняно невелика кількість священників (кількасот), які не прийняли православ'я і яких оминули репресивні заходи влади, влаштувалися на різних роботах і паралельно таємно в умовах строгої конспірації виконували свої душпастирські обов'язки. Із 2913 парафій, які існували на території Львівської, Станіславської та Перемиської єпархій, насильно підпорядковано РПЦ або зліквідовано 2672. Із 4488 церков 4099 насильно передано РПЦ, зруйновано або перемінено в різні об'єкти нерелігійного вжитку (склади, музеї, клуби і т. д.). Всі монастирі (203) передано РПЦ, конфісковано, зруйновано, або перемінено на різні об'єкти (будинки для хронічно хворих, склади та ін.). Всіх монахів (520) та монахинь (1090) розігнано або ув'язнено. Розігнано всіх питомців Богословської Академії та духовних семінарій. Всі греко-католицькі установи, школи, організації, видавництва зліквідовано або закрито.

Здавалося, що репресивні органи зробили все, щоби УГКЦ перестала існувати й зникла з лиця землі. Їм здавалося, що з Греко-Католицькою Церквою покінчено. Помилилися. Правда, нам було незвичайно важко. Ми, властиво, опинилися сам-на-сам зі своїми проблемами. Ми залишилися без будь-якої реальної підтримки зі сторони. Взяти хоч би такий приклад. У 1971р. (30.05-2.06) у Загорську відбувся Синод РПЦ. Рішенням Синоду "канонічні" уневажнено рішення Берестейської та Ужгородської Уній. Схвалено також підпорядкування УГКЦ Московському Патріархові. На Соборі був присутній представник Ватикану-Кардинал Віллібрандс. Дуже прикро, але від представника Вселенської Церкви ніхто не почув ні словечка на захист, чи якусь підтримку УГКЦ, яка все ж таки існувала як складова Вселенської Церкви. А якщо до того пригадати прислів'я, що "Мовчанка - знак згоди", то як тоді трактувати позицію представника Апостольської Столиці?

Та незважаючи на жахливі умови катакомбного існування, гоніння, матеріальну скруту. Наша Церква продовжувала існувати. Не зламався, не зрадив жодний єпископ. Ні манливі обіцянки, ні просьби, ні грозьби, ні тортури не змогли зламати нашого Митрополита. Йому обіцяли високі посади від повернення Львівської катедри аж мало не Патріарха Московського і вся Русі в заміन на відступство від Вселенської Церкви. — Не вийшло. Не допомогли знущання і тортури. Вистояв. Карався в тюрмах і ГУЛАГах 18 років. З-за тюремних ґрат і колючих загород ГУ лагів керував життям Церкви. Працював напружено і невтомно. Через табірні загороди звертався до духовенства і вірних з посланням (Пастирськими листами) (4 послання), написав 4-томну історію Української Церкви. Служив як душпастир, відправляв Служби Божі, сповідав, причащав, навчав, підтримував на душі, потішав. До нього горнулися знедолені табірники. Через те табірне начальство щораз переводили його з одного табору в другий. Це не заважало його керівній ролі та душпастирській праці. Великою підтримкою для Митрополита була активна діяльність катакомбних священників. Ця порівняно невелика, але безмежно жертвенна, нездоланна героїчна горстка слуг христового виноградаря, не рахуючись з часом і втомою, нехтуючи небезпеками несли вірним слово Божої правди, потіхи, розради. Вони, незважаючи ні на які труднощі, підтримували зв'язки з ієрархією, зберігали церковну дисципліну, самовіддано і невтомно працювали. Вдень советський "рабочий" або "служащий", а вночі - священник, душпастир. Багато з них знані не тільки в Галичині, але й на східній Україні, в Прибалтиці і в Росії. Дуже широко відомі о. Г. Будзінський, о. С. Смаль, о. В. Вороновський, о. Білинський, о. Р. Єсика і багато, багато інших. Єромонах Герман Будзінський, крім того регулярно починаючи ще з 50-х років "турбує" владу, від низького до найвищого рівнів протестами проти переслідування його особисто як українського греко-католика, тай УГКЦ взагалі. Його арештовують, карають, штрафують, та він не відступає ні на крок. І він не був єдиним.



